

Zápis

z obhajoby disertační práce Mgr. Ing. Jiřího Rambouska
konané dne 21. září 2015

Název práce:

K počátkům a vývoji českého překladu dětské literatury z angličtiny

Přítomni:

Členové komise

Prof. PhDr. Jana Králová CSc. (předsedkyně komise)

doc. PhDr. Jiří Josek

doc. PhDr. Eva Masnerová, CSc.

doc. PhDr. Tomáš Duběda, Ph.D.

Mgr. Vanda Obdržálková, Ph.D.

Omluveni: PhDr. Eva Kalivodová, Ph.D., PhDr. Stanislav Rubáš, Ph.D.

Mimo komisi:

Mgr. Renata Kamenická, Ph.D. (školitelka)

Prof. PhDr. Bohuslav Mánek (oponent)

Mgr. Šárka Tobrmanová, D.Phil. (oponentka)

Předsedkyně komise prof. Králová zahájila obhajobu a představila kandidáta přítomným členům komise.

Školitelka Mgr. Rambouska dr. Kamenická na úvod konstatovala, že jeho práce je výsledkem dlouhodobého zacílení na problematiku dětské překladové literatury, a vysvětlila příčiny nestandardně dlouhého období zpracovávání disertační práce, k nimž patří zejména mimořádné vytížení Mgr. Rambouska řešitelskými rolmi v grantových projektech a po část tohoto období rovněž vedením katedry a funkcí proděkana pro informační zdroje. Zmínila rovněž publikační činnost kandidáta, z níž vyzdvihla zejména publikační výstup v rámci mezinárodního projektu Jona A. Lindsetha *Alice in a World of Wonderlands: the Translations of Lewis Carroll's Masterpiece*. Dále dr. Kamenická stručně představila kandidátovu práci a klíčové body svého posudku.

Kandidát seznámil přítomné se svou disertační prací. Konstatoval, že obtíže působila zejména šíře tématu a množství textů, jakož i logická potřeba sledovat osudy raných překladů (které byly hlavním tématem práce) i v reedících z pozdějších období a ve vztahu ke konkurenčním překladům novějším, čímž se záběr práce rozšiřoval. Charakterizoval výchozí metodologický přístup, kterým je polysystémová teorie, konkrétně práce I. Even-Zohara a Z. Shavitové, a předpokládaná dynamika tzv. dvojí marginalizace dětské překladové literatury (marginalizace literatury pro děti v rámci literárního polysystému a zároveň zpravidla marginální úloha překladové literatury u rozvinutých a ustálených polysystémů). Dále kandidát stručně představil obsah jednotlivých kapitol a na závěr shrnul základní obecná zjištění:

V počátečních obdobích překladu dětské literatury z angličtiny zcela chybí některé literární druhy, zejména poezie. První vlna překladů dětské literatury byla převážně z němčiny a jednalo se o texty filantropisticko-výchovného rázu; překlady z angličtiny sehrály podstatnou úlohu v další fázi, při postupném utlumování čistě výchovné funkce a přesunu k imaginativní tvorbě pro děti. Lze tvrdit, že některé žánry by v české dětské literatuře bez vlivu překladů z angličtiny patrně vůbec nevznikly. U překladů dětské literatury byla zjištěna větší tolerance vůči adaptaci – někdy šlo o složité adaptační řetězce a u některých takto upravovaných textů v českém překladu dodnes neexistuje kompletní znění, byť se jedná o texty, jež jsou v původní kultuře považovány za dodnes živé a

zásadní.

Vývoj dětské překladové literatury z angličtiny lze vnímat jako dlouhotrvající zápolení mezi starými filantropistickými překlady a moderní imaginativní tvorbou, přičemž k tomu, nakolik bude text vnímán jako výchovný, může přispět i pojetí překladatele – například doplňování „poučných“ vysvětlivek v duchu starší překladové tradice, které v moderním textu již působí anachronicky.

Vývoj po roce 1990 charakterizuje zvýšená tendence k reedicím starých překladů. Tyto reedice jsou samozřejmě motivovány zejména ekonomicky, nicméně jsou dle názoru kandidáta zároveň i dokladem marginálního postavení dětské literatury, neboť u literatury pro dospělé se tatáž tendence projevuje slaběji, jako by se vydavatelé více „báli“ překládat dospělým čtenářům překlady, jež jsou jazykově i svou koncepcí zjevně zastaralé. Projev téže marginalizace pak kandidát spatřuje i v nedbalé redakční práci, kdy se i v reprezentativních edicích a reedicích kvalitních překladů (např. Carrollova Alenka v překladu Skoumalových) opakují tytéž zjevné chyby.

Na závěr pak kandidát již mimo vlastní téma disertace vyjádřil názor, že dětská literatura představuje velmi vhodný materiál pro výuku překladu, neboť základní překladatelské problémy se v ní zpravidla vyskytují v celé své šíři, ale zároveň nebývá tak interpretačně náročná.

Oponenti poté přednesli závěry svých posudků.

Oponentka dr. Tobrmanová kladně hodnotila přehledné rozdělení práce na část bibliografickou a analytickou a konstatovala, že i v části bibliografické prokazuje autor schopnost precizní práce s textem v duchu textologie angloamerické tradice. Oponentka dále ocenila pečlivou srovnávací analýzu autora, zejména u překladů Carrollovy Alenky, nicméně podotkla, že u prezentovaných závěrů o některých jiných textech, u nichž detailní analýza v práci zahrnuta není (např. nový překlad *Žabákových dobrodružství* Kennetha Grahama), se zdají být závěry někdy příliš rychlé. Celkově nicméně označila práci za velmi přínosnou a částečně interdisciplinární, s potenciálním významem i pro bohemistiku. Dílčí výhrady oponentky byly jednak technického rázu – chybějící bibliografické odkazy u některých autorových tvrzení či používaných odborných pojmů, nezahrnutí několika uváděných odkazů do soupisu bibliografie – a jednak rázu obsahového (např. nezdůvodněné nezahrnutí dívčího románu jako žánru a konkrétně populárních děl L. M. Alcottové, která byla přeložena už ve 20. letech). Oponentka rovněž vyjádřila určitou skepsi vůči závěru, že opakování zásadních chyb v reedicích a celková redakční nedbalost je fenomén, který je u literatury pro děti častější než u literatury pro dospělé – zde doporučila autorovi opřít své závěry kromě vlastního výzkumu o další prameny kromě citované publikace *Slovo za slovem*. Oponentka rovněž vyjádřila určité překvapení, že kandidát při exkurzech do současnosti nezmínil klesající oblibu čtení v dětské populaci a problémy s tím spojené.

Oponent prof. Mánek přednesl hlavní body svého posudku. Konstatoval, že práce má ucelenou koncepci, její závěry jsou podložené a předkládané argumenty přesvědčivé. Kladně hodnotil vhodně volené přílohy k práci; vytkl stejně jako oponentka dr. Tobrmanová nezahrnutí některých citovaných děl do závěrečné bibliografie.

Kandidát Mgr. Ing Rambousek reagoval na posudky oponentů. K problému s klesající oblibou čtení a čtenářskou gramotností dětí podotkl, že se nechtěl vzhledem k základnímu zaměření práce příliš pouštět do rozborů současné situace, a citoval výzkumy čtení v ČR Jiřího Trávníčka, podle jejichž výsledků není česká čtenářská kultura výrazně podprůměrná.

Nezahrnutí dívčího románu jako žánru zdůvodnil kandidát tím, že se soustředil především na žánry silně ovlivněné anglosaskou literaturou a u tohoto žánru dospěl k názoru, že se konstituoval spíše pod vlivem literatury německé.

Kandidát dále podrobněji zdůvodnil své kladné hodnocení nového překladu Grahamových

Žabákových dobrodružství, jež oponentka uváděla jako příklad nedostatečně podloženého závěru. Konstatoval, že nový překlad se volbou složitějších slov a formulací snaží navrátit text k mnohvrstevnatosti a větší stylistické rafinovanosti anglického originálu, kterou může ocenit i dospělý čtenář.

Výtky týkající se technických nedostatků v závěrečné bibliografii a chybějících průběžných odkazů kandidát akceptoval.

Oponenti vyjádření kandidáta k dílčím připomínkám přijali.

Diskuse:

Doc. Masnerová v reakci na kandidátovo dokládání chyb v reedicích prestižních dětských překladů konstatovala, že časté chyby v překladech a reedicích jsou zejména v 90. letech obecnějším jevem. Položila kandidátovi rovněž otázku, zda si zkoušel přeložit nějaké části Carrollovy *Alice* sám, na což kandidát odpověděl záporně. Dále uvedla, že by bylo možno práci rozčlenit na několik samostatných studií, z nichž každá by se věnovala některému z dílčích zpracovávaných témat.

Prof. Králová konstatovala, že práce bude nepochybně cenným koncepčním východiskem pro další dílčí výzkumy překladů dětské literatury do češtiny. Mgr. Šťastná (zapisovatelka) k tomu doplnila, že na ÚTRL byla právě zadána diplomová práce, jež má analyzovat překlady anglicky psané dětské poezie publikované v posledních deseti letech, a obhajovaná disertace bude rozhodně pro jejího autora vynikajícím vodítkem k uchopení tématu dětské překladové literatury.

Doc. Duběda položil kandidátovi dotaz, zda se v práci zabýval žánrem pohádky. Kandidát odpověděl, že žánr klasické pohádky vyloučil kvůli nemožnosti jednoznačně určit autora, nicméně připustil, že u autorských pohádek (např. Wilde) i u pohádek, jež sice mají původ ve folklóru, ale jsou „zaštitěny“ jménem důležitého autora-sběratele a jeho prostřednictvím ukotveny v určité literární kultuře, by takovéto zařazení možné bylo. Konstatoval ovšem zároveň, že prostřednictvím anglosaské literatury k nám patrně nepronikl žádný pohádkový soubor, který by se svým postavením vyrovnal např. pohádkám bratří Grimmů – náš kulturní okruh byl v tomto směru saturován pohádkami z bližších zdrojů.

Prof. Mánek na závěr konstatoval, že některé překlady dětské literatury budou patrně skryté, a poukázal na bohatou tvorbu pro děti z pera Františka Douchy, která by možná při bližším zkoumání mohla cizí inspirace odhalit.

Předsedkyně komise prof. Králová zahájila tajné hlasování.

Vyhlášení výsledku tajného hlasování:

počet členů komise 7 – přítomno členů komise 5 – kladných hlasů 5. Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsala: Zuzana Šťastná

Předsedkyně komise:

Člen komise:

